

Kollektiivse pöördumise algataja

Teie 02.07.2022

Meie .11.2022 nr 1-6/22-95/2

Kollektiivne pöördumine "Eesti peab ütlema „EI“ WHO nn pandeemialepingule"

Austatud pöördumise algataja

Riigikogule esitati 4.07.2022 kollektiivne pöördumine "Eesti peab ütlema „EI“ WHO nn pandeemialepingule". Riigikogu juhatus edastas kollektiivse pöördumise 28.07.2022 otsusega nr 128 edasiseks menetlemiseks Euroopa Liidu asjade komisjonile.

Riigikogu Euroopa Liidu asjade komisjon arutles oma 21. oktoobri 2022 aasta istungil kollektiivses pöördumises toodud ettepanekute üle:

1. nõuame tungivalt, et Eesti ei tohi liituda WHO nn pandeemialepinguga, vaid siinsed tervisepoliitika otsused tuleb teha kohapeal Eesti kohalikke olusid, majandust, (vaimset) tervist ja laste heaolu arvestades.
2. Eesti rahva tervise üle otsustamine peab jääma Eestisse ja ei tohi sõltuda rahvusvahelistest organisatsioonidest, eelkõige mitte WHO-st, mida lisaks riikidele endile rahastavad ka investorid/ravimitootjad investorid ise – luues platvormi korruptsiooniks ning inimeste ja -õiguste arvelt teenimiseks.
3. Riigikogu - võtke tagasi Euroopa Komisjonile antud luba pidada Eesti Vabariigi nimel läbirääkimisi rahvusvaheliste tervise-eeskirjade osas, mille andsite ära Euroopa Liidu asjade komisjoni otsusega käesoleva aasta kevadel (4. märtsil toimus Siim Kallase juhatusel Riigikogu EL asjade komisjoni koosolek, kus toimunud hääletamise käigus anti Euroopa Komisjonile volitus pidada Eesti Vabariigi eest läbirääkimisi WHO-ga).

Istungil kuulas komisjon ära kollektiivse pöördumise algataja esindaja Mariann Joonas-Tõnnumaa. Samuti oli istungile kutsutud teema eest vastutav ministeeriumi esindaja tervise- ja tööminister Peep Peterson, kes andis ülevaate WHO pandeemialeppesest ning läbirääkimisprotsessist.

Tehtud ettepanekute osas rõhutas töö- ja terviseminister, et WHO on organisatsioon, mis koordineerib pandeemia löikes ülemaailmset tegevust. Pandeemiatega tegelemise vajadus on ilmne, sest ükski pandeemia ei ole rahvuslikul pinnal tekkiv või püsiv, kuna inimeste liikumine on tihe. Ka riikidevaheline koostöö on pandeemiakontekstis väga oluline. WHO annab välja kahte liiki dokumente, ühed on sellised, mille puhul on dokumentide täitmine kohustuslik ning tei näiteks rahvusvahelised tervise-eeskirjad (IHR). Teine liik dokumente on konventsioonid ning nende puhul liitutakse ratifitseerimise kaudu. Pandeemialeppe puhul on tegemist konventsiooniga ja see ei ole riikidele automaatselt kohalduv ning Eesti liitumise üle otsustab tulevikus Riigikogu. Liitumisele eelneb põhjalik

menetlus, mille käigus kontrollitakse, kas meie seadused konventsioonile vastavad ja milliseid seaduseid oleks vaja muuta konventsiooniga liitumiseks. Eesti on toetanud konventsiooni loomist ning kui see vastab meie rahvuslikele huvidele ja vajadustele, siis kaalutakse ka sellega liitumist. Eesti on nõustunud leppe vajalikkusega eelkõige seetõttu, et suremus koroonasse on olnud niivõrd kõrge. Selle õppetunni pealt tuleks teha korrekture ning vaadata, mis olid peamised valesti tegemise kohad, miks riigid ei olnud valmis sellises mastaabis reageerima.

Pandeemialepe on peamiselt suunatud pandeemiakolde kiiremaks tuvastamiseks, kiiremaks analüüsiks, andmete kiiremaks jagamiseks ja samal ajal valmisoleku suurendamiseks liikmesriikides. Oluline on pandeemiate tõrjumine tulevikus. Tuleb valmis olla, et kliimamuutustega ja rahvastikutiheduse kasvamisega sagenevad haigused. Antud juhul räägitakse läbi dokumenti, mis tagab selle, et maailm oleks järgmisteks sellisteks juhtumiteks paremini valmis.

Leppe protsessi osas tõi tervise- ja tööminister välja, et see algas 2021. aasta novembris ning tänaseks osalevad selles kõik 194 WHO liikmesriiki vabatahtlikult, sest peavad seda vajalikuks. Lisaks on kaasatud asjaomased sidusrühmad, sealhulgas ÜRO agentuurid. Läbirääkimisi on võimalik veebiülekanedes vahetult jälgida, samuti avaldatakse läbirääkimiste dokumendid WHO kodulehel.¹ Tegemist on rahvusvahelise konventsiooniga, mis ei sünni üleöö. 2023. aasta mais avaldatakse läbirääkimiskogu aruanne, mille järel on võimalik veel sisu osas läbi rääkida ning 2024. aasta mais peab lepe olema valmis ning esitatakse vastuvõtmiseks maailma terviseassambleele. Ettepaneku vastuvõtmiseks on vajalik 2/3 WHO liikmesriikide toetus. Euroopa Liidul on leppes väga palju kaasrääkimise õigust ning meil on võimalik ka Euroopa Liidu sees tagada see, et väljendataks meile sobivaid ja vajalikke seisukohti. Euroopa Komisjon osaleb läbirääkimistes ning esindab Euroopa Liidu ühispositsiooni ning aluseks on Euroopa Liidu nõukogu otsusega Euroopa Komisjonile antud läbirääkimiste mandaat, mille on heaks kiitnud kõik liikmesriigid. Mandaat annab täpsed juhised, mida tohib ja mida ei tohi kokku leppida. Tegemist ei ole laia ja lahtise volitusega. Euroopa Liit saab tegutseda talle aluslepingutega antud pädevuste piires. Tõsiste piiriüleste ohtude valdkonnas on Euroopa Liidul ja liikmesriikidel jagatud pädevus. Euroopa Komisjonil on õigus läbirääkimistel esindada ühispositsiooni üksnes Euroopa Liidu pädevusse jäävates küsimustes ning liikmesriikide pädevusse jäävates küsimustes osalevad läbirääkimistes liikmesriigid. Tegu on dokumendiga, mis on alles protsessis, seega, ei saa väita, et see on meile kahjulik. Leppe üle saab teha ka n-ö kodanikualgatuslikku järelevalvet (veebis jälgitav) ja hoida ka Vabariigi Valitsus, Euroopa Liidu asjade komisjon ning erakonnad kursis, kui sealt peaks ilmne asju, mis meile ei sobi.

Minister rõhutas, et tegemist ei ole otsekohalduva dokumendiga ning Euroopa Liit väga selgelt väljendab ka Eestile sobivaid ja vajalikke seisukohti. Kõik otsused pandeemia reaalseks tõrjumiseks jäävad riigitasandile ning WHO riigi arvelt õigusi juurde ei saa. Testimise, kodusolemise ja maskikandmise puhul on tegemist siseriiklike otsustega. Vajame lepet, et kõik liikmesriigid oleksid teatud printsiipide alusel ühtlaselt valmistunud pandeemiaks. Ministri andmetel ei ole hetkel planeeritud ühtegi sellist punkti, mis kuidagi Eesti suveräänsust vähendaks. Komisjoni enamus nõustus tervise- ja tööministri selgitustega.

Euroopa Liidu asjade komisjon otsustas:

1.1. Pöördumise esimese ettepaneku osas, et Eesti ei tohi liituda WHO nn pandeemialepinguga, puudub Euroopa Liidu asjade komisjonil pädevus otsuseid teha. Pandeemialeppe sisu osas läbirääkimised alles käivad ning tulevikus otsustab leppe ratifitseerimise Riigikogu täiskogu.

¹ Läbirääkimiste käiku on võimalik jälgida siit: <https://apps.who.int/gb/inb/>

1.2. Jääda Euroopa Liidu asjade komisjoni 4. märtsil antud mandaadi juurde. Ettepaneku poolt oli üheksa ja vastu kolm komisjoni liiget, erapooletuid ei olnud.

Euroopa Liidu asjade komisjon otsustas 4. märtsi 2022 istungil toetada kooskõlas sotsiaalkomisjoni arvamusega Vabariigi Valitsuse seisukohti nõukogu otsuse, millega antakse luba alustada Euroopa Liidu nimel läbirääkimisi pandeemiaks valmisolekut ja sellele reageerimist käsitleva rahvusvahelise kokkuleppe üle ning rahvusvaheliste tervise-eeskirjade (2005) täiendavate muudatuste üle ja WHO rahastamise jätkusuutlikkuse parandamise kohta.²
3

Euroopa Liidu asjade komisjoni 21.10.2022 protokoll nr 227 kajastab üksikasjalikult komisjonis asetleidnud arutelu.⁴ Euroopa Liidu asjade komisjon tänab kollektiivse pöördumise algatajaid teema tõstatamise ja toimunud arutelu eest.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Raivo Tamm
esimees

Teadmiseks: Rahvaalgatus.ee

631 6484 euro.ametnik@riigikogu.ee

² EL asjade komisjoni 4.03.2022 istungi protokoll nr 194

³ Vabariigi Valitsuse 10. veebruari 2022. a istungil heaks kiidetud Eesti seisukohad nõukogu otsuse, millega antakse luba alustada Euroopa Liidu nimel läbirääkimisi pandeemiaks valmisolekut ja sellele reageerimist käsitleva rahvusvahelise kokkuleppe üle ning rahvusvaheliste tervise-eeskirjade (2005) täiendavate muudatuste üle, eelnõu kohta ja Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) rahastamise jätkusuutlikkuse parandamise kohta.

⁴ Euroopa Liidu asjade komisjoni 21.10.2022 protokoll nr 227.